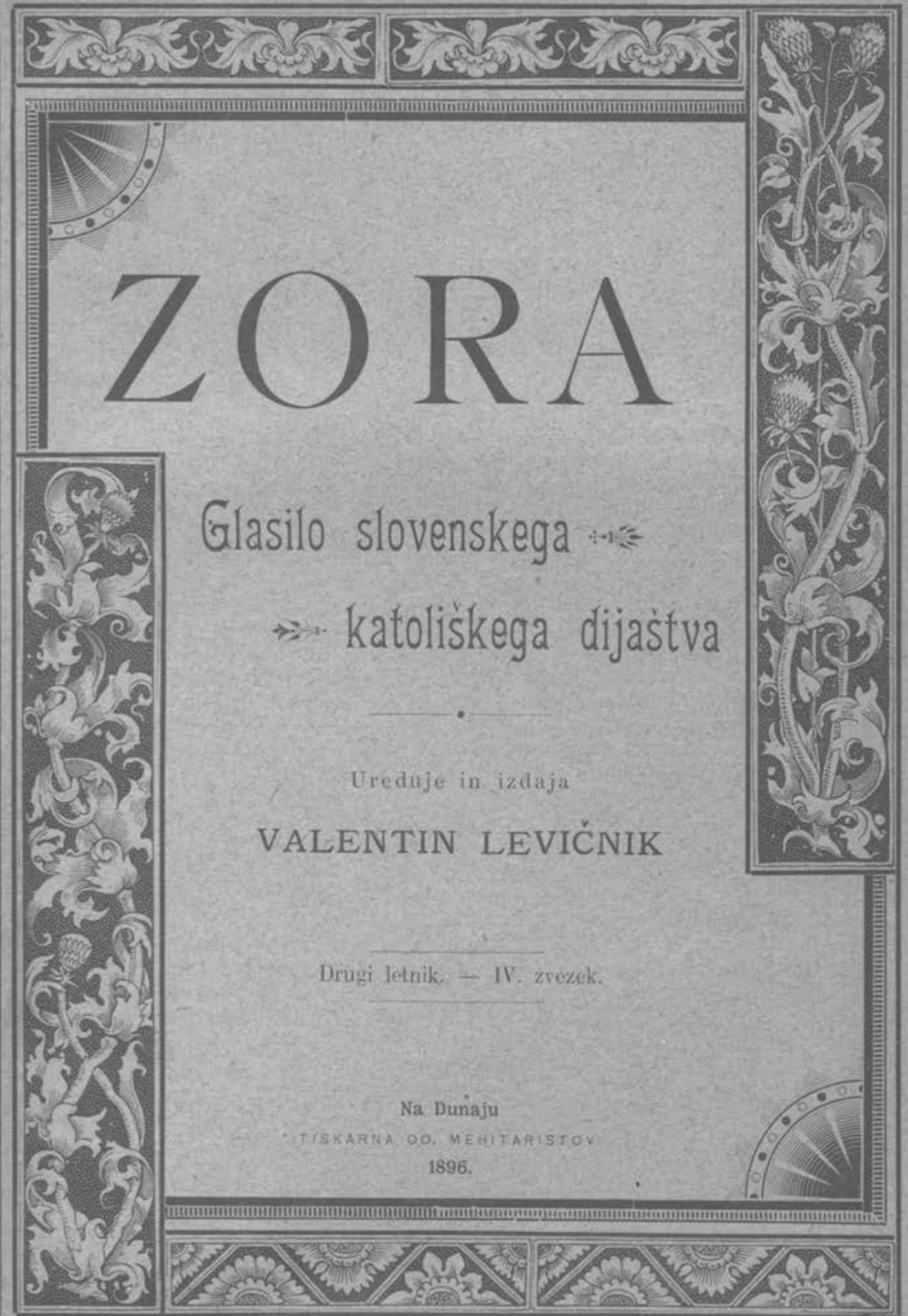

ZORA

Glasilo slovenskega
katoliškega dijaštva

Ureduje in izdaja
VALENTIN LEVIČNIK

Drugi letnik. — IV. zvezek.

Na Dunaju

TISKARNA OD. MEHITARISTOV

1896.

OBSEG.

	Str.
A. —r.: Ob jezernu	101
Evgenij: Pisma prijatelju visokošolcu	102
Vazilij: Ob koncu stoletja	106
A. —r.: V življenju	110
V—r.: Zamujeni in dotečeni vlak. Šaljiva dogodbica	111
A. O. Klemen: Na sveti večer	113
P—n.: Slike iz Primorja	114
A. O. Klemen: Po zimi	118

Glasnik: Blagonaklonjenemu občinstvu. — Dr. Anton Mahnič. — Slov. kat. akad. društvo „Danica“. — Zahvala. — Ivan Navratil †. — Promocije. — Dr. Matija Munko. — Leonova družba. — Pro domo ego et ille. — Komerza katoliških zavez „Austrije“ in „Norice“. — Vesti iz graškega vseučilišča. — Graški medicinci. — Akademiki v Budimpešti in Italiji. — Dijško gibanje. — Akad. društvu „Slaviji“ v Pragi. — Gibanje med ruskimi akademiki. — Vseučiliščniki v Rimu. — Podržavljenje kolegnine. — Naučno ministerstvo — brez razsodka. — Državno vojno ministerstvo. — Ženski doktorji. — Podporno društvo za slovenske visokošolce na Dunaju. — „Slovenski Narod“. — Listnicauredništva. — Listnica upravnništva	119—132
--	---------

Drugi letnik.

IV. zvezek.

Ob jezeru.

meglico jezera je plan zakrita,
Tajnostno žuborijo vreli z gore.
V sladkó narava spanje je zavita:
Srcé samó za take ve prizore.

V srcé veselje, radost sta izlita;
Nestrpno čaka duša zlate zore.
Ko bliže grem, na vshodu se zasvita:
Vrvéla voda v brezdná je, v razdore...

Mirnó kakor narava v noči biva,
Krepost v mladenču se zakriva.
Cveté zares mu čednost v duši — krasno?

Nebrižnost v dušo čut mamljiv izliva:
Svetó da žiješ — misel je vabljava;
Zasije žar: ne žije duša jasno!

A. —r—.

Pisma prijatelju visokošolcu.

Tretje pismo.

(Konec.)

Kadar se črv zaredi v srcu, ga je težko izgnati. Če trdna volja in krepko hrepenenje po resnici ne dvigne duha, rije črv v njem dalje in dalje in vedno bolj zatemnjuje duha. Kdor je že postal fatalist, ki za se ne pričakuje nobene sreče, tak postane kmalu pesimist, ki nikjer ne vidi nič dobrega, vse sovraži, vse mrzi. Kdor se je dal varati svojim strastem, vidi povsod podlost in prevaro; kakoršen je sam, tako sodi vse druge:

Na zemlji ni je, v raji ni
Ženē, ki bi ostala zvesta.¹⁾

Kadar pride človek do tega črnogledega pesimizma, takrat mu pač ne ostane nič drugega, nego zdvojiti nad vsem. Ko sneg zamete otrplo naravo, govoriti mu mora tak nesrečnež:

Zamēti tudi srce moje,
Zamēti prazne mi željē,
Zamēti nade mi slepilne,
Da v novo več se ne vzbudē.²⁾

Česa naj si še želi tak človek? Vere v Boga, pravičnega sodnika, strogega kaznovalca ni več, slučaj vlada nad svetom po mislih takega modreca, božja previdnost mu je otroška bajka, pravičnost subjektiven pojem, ki izven človeka nima istinitosti, kakor uči novejše modroslovje; — za Boga, vprašam te — česa naj si želi tak nesrečnež? Njegovo modrovanje se izlije v protinaravno ljubkovanje s smrtjo:

Najlepši dan človeku — zadnji dan,
Ko nad oholi grad se v nič podira,
Ko trudno se oko na vek zapira,
Najlepši dan človeku — zadnji dan.
Ž njim konec je trapečega nemira,
Življenja boj na veke je končan . . .
Najlepši dan človeku — zadnji dan,
Ko nád oholi grad se v nič podira.³⁾

¹⁾ Gestrin. Str. 64.

²⁾ Tam. Str. 42.

³⁾ Gestrin. Izza mladih let. Str. 76.

Ta želja po smrti, katera se v poganski in moderni literaturi neštevlnokrat ponavlja — misli le na Stritarja, zlasti na Propertija, Rousseau-a, novejše buddhiste, Lessinga, Saro Bernhardt¹⁾ — ta želja je pač čisto drugačna od onega vzdihaja svetega Pavla: „Želim razvezan in s Kristusom biti, kar bi bilo veliko bolje.“²⁾ Veliki apostol narodov je tako hrepenel, da bi videl večno Resnico, Dobroto in Lepoto od obličja do obličja, da so mu bile nadležne telesne sponse; — ti nesrečneži pa so preveč strahopetni, preveč babji, da bi se upali nositi gorje in nesrečo življenja, zato hrepené po nirvani, po onem srečnem uničenju, kjer človek ničesa ne trpi, ker ga baje ni več. Nauk o smrti, katerega priznavajo ti vzdihovalci po uničenju, je oni, katerega je izrazil Aškerc, pisoč:

Za življenje spet damo življenje,
In s smrtjo je dolg poravnán! . . .³⁾

Jaz mislim, da je oni, kateremu take besede niso le prazna govorica, ampak globoko prepričanje, suha veja na drevesu človeštva, nesposoben, da bi storil za narod kaj res koristnega in požrtvovalnega.

To se ti zdi pač čudno. Vprašuješ me: ali niso možje takega novodobnega, po vaših mislih brezverskega duha navadno nositelji narodnega veličastja, velikani narodnjaštva?

Pač se zdi tako, a ni vedno oni, ki je slaven v narodu, tudi dobrotnik narodov. Koliko jih je, ki govore z Gestrinom:

Kaj dé li to, če ljudstvo bedno strada,
Da tebe le obliva sreče sev!
Neznana, kneže, ti je teža rev,
Obsije lice boder ti usmev,
Ko gledaš jih, kako mrjo od glada.
Da težko breme nosi in — molči,
To siromaštva je usoda kleta.⁴⁾

Ali bo stopil sedaj tak pesimist med ljudstvo, žrtvoval mu svoje moči, deloval zanj? Mislim, da ne. Kdor nima trdnega prepričanja o stalnih, večnih resnicah, ta ne najde v svojem srcu zapovedi, katera bi mu rekla: Stori svojo dolžnost! Kdor je skeptičen v veri in znanosti, ne bo stalen in neomahljiv v nravnih zahtevah. Kdor sam ne priznava in ne izpolnjuje nravnih zakonov, tega tudi ne gane, če ljudstvo propada moralno. Kdor si je načelo uživanja postavil kot voditelja skozi življenje, temu

¹⁾ P. A. M. Weiss: Humanität und Humanismus. Freiburg i. Br. 1895, Str. 480 sl.

²⁾ List do Filipljanov I. 23.

³⁾ Aškerc. Lirske in epske poezije. V Ljublj. 1896. Str. 135.

⁴⁾ Gestrin. Izza mladih let. Str. 74.

tudi narod ni nič drugega, nego dobrodošlo jagnje, katero striže, dokler se da. Kdor je varan od svojih strastij, katerim je bil suženj, kdor je izgubil v blatu pregrehe biser ljubezni Bojže, ta nima tudi odseva tega biserja, kateri je ljubezen do bližnjega, ljubezen do ljudstva. Ta vpricho bednega, propadajočega, umirajočega ljudstva nima druge misli, nego žalostno tolažbo:

Da drugi tudi še trpé,
Nam je v bolest hladilna kaplja.¹⁾

In taki možje, ki do trpečega ljudstva nimajo nobenega srca, so večkrat slavni narodnjaki, voditelji naroda! Čudna zagonetka, vredna, da se preiskuje!

Najnovejši čas nas je osrečil z novo znanostjo, katero zlasti Francozi obdelujejo pod imenom „la psychologie des foules“ — psihologija tolpe. Ta veda se ne peča z onim abstraktnim „narodom“, kateri ne živi samo v govorih, v pesmih, v volilnih oklicih, pač pa z ljudstvom, katero živi v resnici, trpi v resnici, blodi v resnici. Ta znanost rešuje uganko, da se ljudstvo v neumljivi slepoti drvi za takimi voditelji; ko slavi nje, misli, da slavi sebe, ko uživajo oni čast, je celo ponosno ljudstvo; ko vidi njihovo razkošnost, se baha: Glejte našo velikost, našo slavo! In oni zidajo z groši trpečega ljudstva sebi v zabavo dragocena igrališča, postavljajo sebi in sebi enakim spomenike, in ljudstvo jim vpije slavo! Ti velikani pa nimajo drugega pred očmi, nego svoje veličastje, o narodu govore divne govore, saj njegovo slavo uživajo oni, njegovo blagostanje je podlaga njihovemu uživanju. Da, narod jim je potreben — kdo bi jih drugače volil, kdo bi jim klical „živio“, če množice ne bi bilo. — Pišejo za narod sladke romane, strupene novele, medene pesmi — za narod! Pač za narod, ker jih narod kupuje in pisatelje v zvezde kuje kot heroje humanistične kulture, kot polbogove narodne ideje! In s časom, včasih čez noč, se narodova volja obrne v nasprotno stran; kjer je bil prej narod, je zdaj hipoma tolpa, ki vpije: „Doli z izkoriščevalci!“

S tem se peča „psihologija tolpe“, in v takem ozračju lahko veljajo za velikane, za najizbornejše narodnjake možje, ki so zapravili zaklad svoje vere in npravnosti in v ljudstvu izpodkopujejo vsa blaga čustva, možje, ki ljudstvu vse misli, katere so mu plamtele k nebesom, tlačijo doli k zemski sebičnosti, prevzetnosti, k obožavanju materije in malikovalstvu strastij.

Ne, to ni pravo rodoljubje. Onega ne moremo imenovati rodoljuba, kateri stavi ljudstvu pred oči kako bleščečo fatamorgano; oni ne ljubi

¹⁾ Gestrin. Izza mladih let. Str. 46.

ljudstva v resnici, kdor ljudsko mišljenje obrača v jednostransko ali celo napačno smer in mu na zvit način izpodkopuje moč življenja, dušo njegovega obstanka, ki je v verski in nravni sili narodu. Kjer je ta sila krepka in sveža, tam je tudi v gmotnem oziru narod zdrav in urejen; kjer te ni, tam propada narod tudi gmotno, kakor tudi telo hira, kadar je duša bolna. In če je narod stiskan brez lastne krivde, je iskati vzrok v tem, da drugi, ki ga tlačijo, greše zoper zakon pravičnosti. Ta zakon ni le subjektiven, ni le prazna ideja, ni le postulat praktične pameti, kakor ga je proglasil Kant, ampak je zakon objektiven, resničen, obvezen, ki ima sankcijo od Boga. In tudi ta Bog ni le ideja Boga, katerega istinito bivanje se ne da dokazati, ampak je istinito bitje, istiniti stvarnik sveta, istiniti vladar zemskega kroga, istiniti kaznovalec moralnih pregreh pri posameznikih in pri narodih. To prepričanje moramo zahtevati od vsakega rodoljuba. Kdor stopi na pozorišče z nasprotnimi nazori, temu manjka podlage za pravo rodoljubje. Ako pa nasprotno nazore celo javno razširja, imenovati ga moramo sovražnika svojega rodü.

Zoper vsako besedo, katero sem tu napisal, se bori novejša modroslovje, ono modroslovje, ki hoče biti voditelj omike, poglavar duševnemu gibanju naših dnij. Javno mnenje se giblje večinoma v krogu takih modernih idej. Žal, da se dá, mnogo naših tovarišev preslepiti temu duševnemu toku. Nimajo dovolj intelektualne in moralne moči, da bi se mu mogli ustavljati. S tokom plavajo, ker so preslabi, da bi šli proti njemu. Glas pameti, katera že pozna stalne, večne resnice, glas vesti, katera je še občutljiva za razloček med dobrim in slabim, vedno bolj gine; kar vidijo in slišijo v okolici, katera jih poji s „prosvetljenimi“ nazori, zajé se jim v srce in v pamet. Ko bi se hoteli zdramiti, ko bi hoteli samostojno misliti! A duševna lenoba, h kateri se mnogokrat pridruži obupnost zaradi bednega trpljenja, je vzrok, da slepo vsprejmó vse, kar vpliva nanje. Nesposobni, da bi znanstvenim resnicam prodrli do dna, ali da bi se vpraševali, v koliko so opravičeni nazori, kateri rodé v njih verske dvome, udajajo se skepticizmu, kateri je smrt čile mladostne umske moči.

A o tem prihodnjič še kaj! Da si mi zdrav!

Tvoj

Evgenij.

Ob koncu stoletja.

Spisal Vazilij.

I.

rečala sva se na cesti in si pogledala v oči.

„Kam pa tako hitiš?“ vprašam ga. „Mrklo, skrivnostno gledaš, kakor bi Bog ve kaj premišljeval.“

„Pusti me, ne moti me!“ šepetal je. „Imeniten francoski roman! Ali ga vidiš tu? Hu! Fulminantno. Povem ti: vsak odstavek pomeni dolgoletno izkušnjo, vsak stavek je kakor udarec z betom na našo podlo družbo, vsaka beseda Pitijin izrek! Iz njega pijem resnico, iz njega se učim spoznavati življenje. Kako se človeku zdi vse drugačno to brezmiselno borenje, ki se imenuje življenje, če človek ne gleda le podlosti, ampak se je tudi zaveda!“

„Pokaži, pokaži!“

„Tebi? Saj je na indeksu! Ti kaj takega še brati ne smeš!“

„A tako!“ — In odhitel je žurnimi koraki v drevored, kjer je kmalu izginila njegova tenka, visoka postava med šetajočo se množico.

II.

Srečala sva se in si pogledala v oči. Bil je malo vinjen.

„Glej“, rekel mi je. „Ti si hinavec, čuješ, hinavec si, pa si vendar dobra duša. Vsaj meni se tako zdi, da si. Vi, ki hodite v cerkev, ste hinavci, pa ste včasih vendar dobre duše. Zakaj to je vendar res, kar dandanes prvi modrijani uče, da je egoizem oni nagon, ki vse vodi. Ljudje so živali, ki so prišle do samozavesti.“

„Kaj bledeš?“

„Jaz bledem? O, če bi bil ti to vse doživel, kar sem jaz, bi tudi tako blede! Glej, ljubil sem le jedenkrat. Ljubil? Ha, neumna beseda! Kdor si je to besedo izmislil, je bil ob pamet!“

„Pomiri se!“

„Kako se naj pomirim? Z Venero sva naredila pogodbo oni dan. Vraga, jaz take sleparice ne bi bil postavil nikdar v Olimp. Bacchus je malo bolji. Kadar s prvo ne izhajam, se pri njem oglasim.“

„A tako? Stoj!“

„Ti stoj, če hočeš!“ In skočil je v mimohitec omnibus.

III.

Stopil sem v njegovo sobico. S peresom v roci mi je hitel nasproti. Pogledala sva si v oči.

„Kaj počneš?“

„Jaz pišem. Ali se ti čudno zdi, da pišem? O, sedaj bom začel sukaty pero! Kolikokrat me je peklo, neznansko peklo tu notri v prsih! Mislil sem, da mi notranja bolest ožge in razdene osrčje. Pa sem le prestal. Zakaj? Zato, ker je to, kar imenujemo vest, le ostanek starega trinoštva, senca, ki je še ostala od srednjeveške temé. Odkar vem, da slobode ni, mi je lahko. Glej, svet vzdihuje v bolečinah, in najhujša vseh bolečin je zavest krivice, zavest trinoštva, zavest greha. Smrt trinogu, ki peha človeštvo v greh in mu potem neti zavest, ki ga muči! Zastavil sem pero. Pišem povest, v kateri bom pokazal, da je blodnja, če govorimo o krivdi in vesti, o grehu in kazni.“

„Nesrečnež, ali te tako uči pamet?“

„Imenuj me, kakor koli hočeš: atavista, fatalista, materijalista, dokazi mi, da se motim, stori, kar hočeš; glej, moja usoda je odločena, moje prepričanje je nujni, večni nagon, nezmotljivo čustvo, ki mi pravi: Oni je izveličar sveta, kdor vzame svetu zavest krivde. Jaz hočem biti izveličar!“

„Pa kako hočeš vzeti zavest krivde tam, kjer je krivica, greh? Kako hočeš utolažiti vest onemu, kateremu govori lastno prepričanje: Prelomil si zapoved, smrt si zaslužil, radovoljno si se pogreznil v podlost!“

„Že zopet prideš in z mrzlo pametjo razdiraš, kar mi govori nezmotljivo čustvo, večni nagon in napredna znanost. Ali veš, prijatelj, kaj je pamet? Zmožnost zatirati naravno hrepenjenje, zmožnost, nasprotovati večni volji, ki se uresničuje v meni. Smrt trinogu, ki je iznašel besedo pamet in storil ž njo človeštvo nesrečno! Smrt njemu, ki goji strupeno kačo — vest! Jaz hočem biti rešitelj svoj, rešitelj človeštva iz trinoških vezij sofistične pameti!“

„A tako!“ In pogledal sem mu globoko v oči. Videl sem, da so se mu ti novodobni nazori globoko vtisnili v srce, videl sem grozni dušni boj, v katerem se je prepričeval o istinitosti teh besed. Jetični obraz je gorel v mrzlični rudečici.

„Nesrečnež, poslušaj!“

„Tebe nikdar! V imenu slobode, bratstva in sreče — ven, trinog!“ Hrešče so se zaloputnile duri za menoj.

IV.

Sneg je padal. Srečala sva se na ulici in si pogledala v oči. Bil je višnjev od mraza. Videlo se je, da je bolan. Obleka je bila slaba, polletna, obnošena.

„Kam greš?“ ga vprašam.

„Kam grem? Čudno vprašanje! Kakor da bi planet vedel, kam leti! Pač včeraj sem vedel, kam, ko sem imel nekaj okroglega v žepu. Danes pa res ne vem.“

„Ali kaj delaš?“

„Ah, kako? Glava mi je težka, kakor svinec, roka se mi trese, sneg mi uhaja v črevlje, burja mi piše skozi obleko. Mraz mi je, lačen sem. — Ali veš, kaj je to, mraz in lakota?“

In pri zadnjih besedah me je krčevito prijel za rame in me silovito potresel.

„A tako? Pojdi z mano! Mnogo nimam, a morda bova dobila gorak kotichek in boren grižljaj!“

V.

Oči je zatisnil in vzdihnil.

„V vrtincu življenja podoben biti kosu lesa, brez volje, brez moči, brez pameti, ej, to je hudo. Ah, veš, še jeden korak moramo narediti. Včasih se je govorilo o slobodi, o vesti, o volji, a kaj je to? Pokazalo se je, da je to le prevara. Le jedno je še ostalo, čustvo, to nesrečno čustvo, izvir vsega gorja. Zakaj čutim glad? zakaj ljubim, zakaj sovražim, ko mi je to vir tolikega trpljenja? Če je človek stroj, zakaj ni tudi tako srečen, kakor stroj, ki ničesar ne čuti! Ah, da mora človek najhujšega rabeljna vedno nositi seboj! Še čustvo bo treba odstraniti!“

„Tvoja glava žari, mrzlične misli se ti pode po nji. Umiri se in misli, kakor pametni ljudje!“

„Ti misliš, da bledem. Misli tako, če hočeš. Saj jaz tudi mislim, da si ti sanjač. Tako se drug drugemu rogamo, ha, ha! Kako je neumna ljudska modrost! Jaz mislim, da je sreča za nas, če je s smrtjo vsega življenja konec.“

„A tako?“

„Da, tako! Predno pa ležemo v jamo, osladimo si življenje, kolikor se dá. Zakaj uživajo drugi, nas pa tolika večina strada? Jaz stopim na stran zatirancev. Tako je prav: sam zatrt, v boju za zatrte. Brate, to je divna, grozna poezija, poezija lakote in sovraštva!“

VI.

Prvi maj. Dolge vrste moških in ženskih stopajo ostentativno skozi ulice. Rudeče ovratnice, bleda lica, drzni pogledi...

Tudi njega sem videl. Jetišno lice je kazalo zopet čudno, nervozno rudečico. Zapazil me je. Pogleda se nama srečata, oči se vjamejo. Polglasno je govoril pesnikove besede: „Umrjem vam rajši stokrat, ko enkrat še iti na tlako“.

Spomlad je tudi njega pomladila, moči, ki so že skoro opešale, so se mu dvigale, tovariš med tovariši je krepko stopal, močni dihljeji so mu dvigali upale prsi.

VII.

Dež je lil. Pritisnil sem na kljuko siromašne kočice in vstopil v nizko sobico.

„Dober dan!“ Stara ženica stoji poleg postelje, z levo roko mu podpira glavo, z desno mu daje juhe v usta.

„Dovelj, mati!“ — In ženica mu položi glavo na vzglavje.

„Kako je prijatelj?“

„Saj vidiš! Žrtva usode. — Če se pri stroju stare kolesce, vzamejo je ven in prekujejo. Tak strt del sem jaz. Vrgli so me iz stroja, iz družbe, brez srca; narava bo iz mojih atomov naredila nov stvar, ki bo morda srečnejši. Poglej me in reci, če je na svetu pravica in ljubezen!“

„Gospod, povejte, kaj je to, kar se mu vedno blede? Odkar leži doma bolan, vedno govori take reči. Bog se usmili!“ Ženica vprašaje vpre v me objokane oči.

Nagnem se k njemu in mu šepčem: „Ne govori tako, vsaj poleg matere ne, poleg ljubeče, trpeče, zate moleče matere ne. Svoje življenje bi dala zate, zate in za tvojo nesmrtno dušo!“

„Duša, ljubezen“, zašepeta polglasno, potem pa naravnost upre svoj pogled v mater. Njegovo oko je podobno žarečemu zublju, na katerega začno kapati težke deževne kaplje...

VIII.

Stal je duhovnik poleg postelje.

„Ne mučite me! Smrt se mi bliža. Vsaj zadnjih trenutkov mi ne ogrenite s svojo neljubo navzočnostjo.“

Mati kleči poleg postelje in plaka.

„Vi mi govorite o ljubezni božji. Ljubezni tam ni, kjer je sovraštvo. Jaz pa sem sovražil svoj živi dan vas in ...“

„Saj ni res, moj sin“, vsklikne mati, „vedno nisi bil tak! Oh, kolikokrat sem ti sklenila roke k molitvi, ko sem te pestovala!“

Duhovnik se nagne nad vzglavje in reče: „Milost, milost!“

„Milost, milost“, ponavlja za njim bolnik. Z rokama si zakrije obraz, solze se mu uderó. „Milost, milost!“

„Žena, utolažite se, vaš sin je rešen.“

IX.

Duhovnik je ob grobu odmolil molitev za ranjkega in „za vse, ki počivajo na tem pokopališču“. Pristopil sem k jami in z lopato vrgel nekaj prsti na krsto.

„Vzemi zemlja, kar je tvojega, sprejmi Kristus, kar je njegovega.“

Na nametani zemlji pa kleči ženica. V jamo strmi, život se ji trese, solze ji kapajo na rjavo ilovico, katera bo skoro, skoro zagrnila njeno nado, njen ponos, njeno srečo.

„Le plakaj, plakaj, mamica, morda ti bo potem lažje. Ti žaluješ, ker si izgubila ž njim vse. O, kako lep, kako dober, kako nadpoln je bil, ko je od tebe strani šel med svet! To je bilo — bilo — in potem, koliko trpljenje! Ah, mila, dobra mamica, ti ne veš, kdo ti je umoril sina, kdo mu je zastrupil cvet nedolžnosti in sreče. — Kdo?!“

V življenju.

I.

Kdor resnobe žitja ne spoznava,
Prazna mu postaja glava.
Kdor pa svojih strástij ne zmaguje,
Sužnje si okove kuje.

II.

Čut veselja hitro vsem premine,
Čas izbriše nanj spomine.
Kdor bridkosti žalost je užival,
Dolgo še o nji bo snival.

A. —r—.

Zamujeni in dotečeni vlak.

Šaljiva dogodbica.

Spisal V—r. = *Prohinger*

Qdkar drči Kržičevi „zamujeni vlak“ po slovenskih čitalnicah, ni častno, da bi si kak slovenski pisatelj nabiral lavorik pod naslovom „zamujenega vlaka“. Resni čitatelj gotovo ve povedati, kako sitno je, ako človek zamudi vlak. Prijazna čitateljica bi nam najbrže vedela povedati iz svoje izkušnje, kako se igra zamujeni vlak brez čitalniškega odra. Ako pa jima jaz povem, da Tone Slegur vlaka ni samo zamudil, ampak tudi dotekel, tedaj Tonetu Slegurju vsa čast — čitatelju pa pozornost!

Torej kako je že bilo?

Meseca februarija je šel Tone Slegur po opravkih iz bele Ljubljane v pisano Loko. Zjutraj gor, zvečer dol — bil je za tisti dan njegov program. Nič posebnega se ni pripetilo, ko se je vozil iz meglenega mesta. Le vreme je kazalo tako kisel obraz, kakor bi se oblaki napojili s samim vinjskim kisom.

Predno pa Tone izstopi, začno leteti tako veliki sneženi kosmi z nebá, da mu je kar srce stiskalo.

„Svaf vreme bojo jmel' dam“, reče mu sprevodnik v pristni gorenjščini. On pa hitro smukne v omnibus, ter hajdi v Škofjo Loko.

V četrtniki ure je Tone opravil svoj posel.

„Zdaj pa obiščem svojega prijatelja“, reče sam sebi in gre iskat Tineta Srobovta. A ni ga bilo doma in povedali so mu, da se vrne šele opoldne.

Tako je Tone Slegur brez posla in družbe taval ves dopoldan po mestu in posedal po gostilnah. Kar dolg čas mu je bilo, in že bi se bil vrnil z opoldanjim vlakom, da ga ni vezalo staro prijateljstvo. Kako tudi ne: zunaj pusto vreme, znotraj neznani obrazi.

Vse drugače je bilo popoldne. Staro prijateljstvo se je oživel in Tine Srobovt se je trudil na vso moč, da osladi Tonetu pusti zimski popoldan.

In ko se je večer približal, bila jih je že velika družba. V kolodvorski gostilni so se mudili pri kozarcu vina. Vlak je imel tri četrtnike ure zamude. Čim dlje ni bilo vlaka, tem glasnejša je bila družba. Navadili so se čakati vlaka, navadili tako, da je vlak ravno odpihal, ko stopijo naši znanci iz bližnje gostilne na kolodvor...

Še je Tone Slegur čul vlak težko sopihati, toda videl ga že ni, zakaj snežilo je, melo in tema je bila, kakor v rogu.

„Na, ta pa ta! Kakor nalašč, dragi prijatelj! Saj sem ti pravil, da ostani!“ izpregovori Tine smejoč se.

Smejali so se tudi drugi, le Slegur je premišljal svojo žalostno usodo.

„Ali kaj porekó doma, ko me ne bode? In kaj porekó tvoji ljudje, ako se vrnem v Loko? Ne grem nazaj in ne grem. Jaz moram biti nocoj v Ljubljani.“

„Kam pojdeš zdaj? Pojdi, vrnemo se v mesto!“

„Ne, jaz počakam tu drugega vlaka.“

Kar stopi postajni načelnik v čakalnico, ter naznani, da se je brzojavilo iz Medvod, da vlak radi hudih zametov ne more dalje. Ravno tako je drugi vlak ostal v Lescah.

„No, Tone, ali ti nisem pravil? Božja volja je, da ostaneš nocoj pri nas.“

Toda Slegurju se je usela v glavo trdovratna misel, da mora biti do jutra v Ljubljani.

„Stavimo, da pojdem jaz domov s tem vlakom, ki je v Medvodah.“

„Velja, prijatelj! Ako prideš, obiščem te jaz bodočo nedeljo v Ljubljani. Ako ne, moraš priti ti v Loko.“

„Velja, Tine! Evo ti roke! Jaz pa grem zdaj le peš do Medvod in doidem zamujeni vlak.“

Vsi se zasmejajo, le Tone se drži modro. Vrnejo se v bližnjo gostilno, koder se Slegur spusti v pogovor z domačim hlapcem.

„Janez, ali je tebi znana pot do Medvod?“

„E, gospod, kako da ne? Mežé pridem tja.“

„In tudi nocoj? Vse je zamedeno. Pota ne najdeš!“

„Nič ne skrbite. Svetilko vzameva s sabo in kar po železničnem tiru jo mahneva, kar je najbliže in najgotoveje.“

„Velja, kar pripravi vse!“

Nič ni pomagala prijateljeva beseda. Med tem, ko je šel Tine počivat, prenočivši s svojimi prijatelji v gostilni, stopal je Tone s hlapcem proti železničnemu tiru.

Še dosti varno sta hodila, dasi je bila pot težavna in utrudljiva. Tone je bil kmalu ves moker po životu in vedno počasneje je stopal. Hlapec pa se ni zmenil dosti za to pot in naposled je Toneta na pol nesel, na pol vlekel. Tudi njemu je stopil pot na čelo.

Hodila sta že blizu dve uri. Kar udari ura polnoči s Sorškega zvonika. Toda imela sta še precejšen kos pota. Slegur sam ne bi bil prišel.

Naposled se vendar-le prikažejo luči. Z obnovljeno močjo korakata ob tiru. Zdaj, zdaj sta imela biti na koncu svojega ponočnega sprehoda.

„Hvala Bogu!“ vzdihne Tone, ko stopita na kolodvor.

Vsa zmrzla se prigugljeta v čakalnico, kjer so popotniki čakali jutra.

Nekako čudno se pogledajo in marsikomu uide skriven nasmeh z ustnic. Pri vratarju zvesta naša dva popotnika, da vlak odide dalje zjutraj ob šesti uri.

„Kakor nalašč!“ zakliče Tone svojemu spremljevalcu. „Se bodeva vsaj lahko pokrepčala in pogrela“.

Odideta v bližnjo gostilnico.

Da-si je Tone Slegur že po poti večkrat trdno sklenil, da nikdar več ne pojde za zamujenim vlakom, je vendar v gostilni svojemu spremljevalcu povedal na glas še jedenkrat, da nikoli več ne mara tako domov hoditi, tudi ko bi tri dni imel čakati na vlak.

Ko sta se dobro podprla in ogrela, bližalo se je jutro. Hlapec je zadovoljno odšel domov, Tone Slegur pa na kolodvor.

Ko je prisopihal v Ljubljano, pisal je takoj svojemu prijatelju v Loko, da je stavo dobil in da ga povabi v nedeljo na dobljeno stavo. Vendar pa je pristavil, da je bolje igrati zamujeni, kakor dotečeni vlak.

Tine Srobovt pa se je zvesto držal prijateljevega nasveta in ko je bodočo nedeljo tudi on vlak zamudil, prenočil je rajše pri svojem prijatelju, ter se zjutraj vrnil domov. Bilo je tudi ceneje.

Vendar pa ima človek prosto voljo.

Na sveti večer.

Nocoj, ko zêmljo objema noč
Svečana, pokojna, božična,
Nocoj, ko rodila je kneza miru
Marija nam, mati devična —

Nocoj, ko angeli v zboru pojó:
O slava Bogú na višavah,
O mir na zemlji vsem ljubim ljudem,
Ki blage so volje v nižavah —

Nocoj, ko tisoč otroških src
Pred jaslimi sladko utriplje,
Ko toliko sili spominov v mladost
In sôlze na lica usiplje —

Nocoj se razširi i moje srcé,
Vsem sreem odpusti na svetu
In prôsi, želénega prôsi miru
Pri božjem, nedolžnem detétu!

A. O. Klemen.

Slike iz Primorja.

Piše P—n.

III.

(Konec.)

Drišlo je leto 18**. V južnih pokrajinah Dalmacije izbuknila je vstaja. Od vseh stranij so vreli Bokezi skupaj, hoteč se oprostiti avstrijskega gospodstva. Na bojno torišče se ustaške čete sicer niso pokazale, lazile so le po gorovji in zavratno napadale iz samotnih sotesk. Kljub temu bi se uporniki ne bili zamogli ustavljati tako dolgo, ko bi jih ne bili preskrbljevali skrivaj različni ljudje z orožjem in strelivom, živežem in sličnimi potrebnimi stvarmi. Dolgo časa ni bilo moči skrivnemu dovažanju priti na sled.

Nekoč — tako mi je pripovedoval pozneje moj prijatelj — pa se je odpravilo deset mož od druge lovske stotnije pod vodstvom poročnika A. v gorovje. Zlezli so ravno čez jako strmo reber navzgor in na vrh prišedši nekoliko počivali. Tema je bila. Od morja sem so se videle svetilke na jamborih stražnih ladij. Celi dan je deževalo, po noči pa je bril mrzel veter. Premočeni do kože in trdno zaviti v plašče so tiho čakali, kam jih sedaj povede povelje častnikovo.

Zdajci se začuje pisk iz doline; odgovarja mu drug iz daljave. Tiho so odšli vsak na svoje mesto, katera jim je odkazal poveljnik, ter legli z napetimi puškami na tla. Svesti so si bili, da podležejo ogromni množini ustašev, toda prodati so hoteli svoje življenje kolikor mogoče drago.

Čakali so precej dolgo. — Nekaj malo mož je lezlo urno, kakor sence, po skalovji navzgor, naravnost proti mestu, kamor so se skrili strelci. Častnik pusti, da se približajo. Ko pa so bili samo še par korakov oddaljeni od vojakov, planejo leti bliskoma iz skrivališča, ter jih obstopijo ... Z večine so bili baje tako prestrašeni, da se niso prav nič branili; le jeden suh in bradat možak zagorelih lic in ostrega pogleda potegne srdito izza pasa samokres in nameri na častnika. Ustrelil bi ga bil, da ga ni bližnji vojak udaril s puškinim kopitom po roki. Samokres je odletel na tla, možak pa krčevito stiskal krvavo pest, preklinjaje Boga in ves svet. Potem pa so jih zvezali, preiskali njihovo prtljago, ter našli pri njih mnogo streliva in drugih stvari. Bili so namreč tihotapci, kateri so donašali ustašem vsega, česar so potrebovali. Dva dni pozneje zajeli so naši vojaki celo tolpo Dalmatincev, kateri so s strelivom obložene osle tirali v ustaška skrivališča.

S tihotopci je postopala vojaška oblast tako, kakor se običajno v vojskinih časih ravna z takimi ljudmi. Kratka preiskava je dokazala, da je ranjeni tihotapec Matej. Tudi ribiča Marko in Filipo sta bila zraven. Vsi so bili ustreljeni.

Par dni pozneje se je govorilo v vojašnici, da je mlada, bleda, suha žena zmrušenih las z otrokom na roci dalj časa jokala na gomili Mateja, da je pa potem urnih korakov odšla proti morju.

Bogat seljan iz K., kateri je pripeljal maraskina, je trdil, da je bila Marica.

Čulo se ni ničesar več o njej.

IV.

Predlanskega leta je bilo, ko sem sedel v T. pred kavarno „P—o“, srebal v družbi svojega prijatelja limonado ter zrl proti pristanišču.

Bil je vroč poleten dan; solnčni žarki so se vpirali v gole vrhove kraških hribov, da se je bel apnenec kar blestel od daleč. Morje je bilo mirno, le mali valčki so neprestano begali proti obrežju ter se ondi razbijali na kamenitem podzidji; in manjše ladjice so se neprestano zibale ter natezavale vrvi, s katerimi so bile privezane k obrežju.

Vročini vajeni Primorci se niso kar nič zmenili za vroče solnčne žarke. Nekaj bosopetih paglavcev je ribarilo s trnki ob morju ter hrupno zražalo svojo radost nad najskromnejšim uspehom.

Tam bolj so sedeli po čolnicih ali po molu gondolirji ter se živahno pomenkovali. Kadar je pa prišel kdo mimo, so drug drugega skušali prepiti z običajnim: „Ecco la barca, signore, ecco la barca!“

Na drugi strani mola so delavci kar razkladali blago iz velikega parnika, došlega iz vshodnih krajev. Neprestano je parni stroj spuščal velike pletenice po škripcu v ladijin trebuh ter je takoj zopet dvigal napolnjene z različnim blagom, katero so potem delavci nakladali na vozove.

V tem se oglasi pred kavarno lajna. Siv, sključen starček je zagodel „cesarsko“. Na komolcu odsekana desnica, zlata svetinja na prsih in brazgotine na obrazu — vse je jasno pričalo, da je bil mož v vojski.

„Pri tem siromaku ne smeja štediti z milodarom“, opozori me prijatelj.

„Ali ga poznaš?“, ga vprašam.

„Kdo neki ne pozna Marka!“ zavrne me prijatelj. Vidi se, da si šele novinec v T.. Mnogo let ga že poznam in njegovo godbo sem že slišal, Bog ve kolikokrat. Marko je vedno enak, lajna pa vedno slabša. Le poslušaj, kako cvili in hrešči!“

Koj po tem razgovoru prikorakal je starček ter šel od mize do mize nabirajoč milodare v klobuk. Potem pa je zadel lajno na hrbet ter odšel ob pristanišču proti ribjem trgu, kjer je zginil med hišami.

* * *

Prijatelj mi je pa jel pripovedovati zgodbo o Marku, kakor mu jo je le-tà nekoč sam povedal.

Znano ti je, da se prebivalci istrijskih pomorskih sel bavijo veliko z ribarstvom. Le-tò in mal vrtič ali vinograd nese toliko, da se prežive in plačajo davke. Ne žive sicer dobro, a vendar so veselo ljudstvo. Pri tem so izvrstni mornarji, vajeni vsakemu vremenu in raznim neizgodam na mokrem elementu. Sicer tudi ni čudo, saj so, rekel bi, rojeni na vodi!

Tudi Marko je bil takov. Še otroku sta pomrla roditelja; sirote se je usmilil premožen ribič v malem primorskem selu na Krku. Lična hišica ob morju, mal hlev za koze in shramba, za hišo vrt, vinograd, čredica koz in jeden čoln — bilo je last Markovega krušnega očeta.

Kot deček je nosil Marko ribe v mesto Krk po gostilnah, pasel koze ter opravljal inače lažje posle. Ko je nekoliko odrastel, je pomagal krušnemu očetu pri ribarstvu. Ker je bil marljiv in razumen, je postal v kratkem tako spreten, da ga je oče večkrat pohvalil. Hvaležnost je bila gotovo tudi vzrok Markove marljivosti; a še bolj ljubka Rezika, hči njegovega krušnega očeta.

Marko je dorastel ž njo v hiši. Kot otroka sta skupaj igrala, od mladih let sta bivala pod jedno streho, vedno sta si bila dobra, kakor pravi rodni brat in sestra. Marko je čutil kmalo neko notranjo nagnjenost do deklice, in to tem bolj, čim bolj mu je osorna Rezikina mati dala razumeti, da je sirota, ki nima nikogar na svetu. Ni bilo vseh prevzetni ženi, da se rejenec upa misliti na Reziko, najbogatejše dekle v celem selu.

Odslej je skušala spraviti Marka od hiše. Ali dasi je imela sicer veliko besedo v hiši in povsodi, tukaj se jej je postavil mož z vsò zakonsko odločnostjo po robu, ker je imel Marka rad. Ni poslušal svoje žene, ker je vedel, da je prepirljiva in hudomušna, pač pa jo je čestokrat precej osorno zavrnil, ko je tožila črez Marka.

Naposled se je vendar ponudil ugoden povod ribičevi ženi, da je od hiše odpravila Marka.

Bil je baš čas, ko se love tuni¹⁾. Marko je sedel na obrežju in pripravljaj čoln za lov. Rezika je prišla k Marku, ter se jela ž njim raz-

¹⁾ Tún, thynnus vulgaris — ribiči ga imenujejo tonino — je velika morska riba, ki živi v Srednjem in Črnem morju. Kadar se drsti, takrat prihaja v velikih tolpah, včasih na tisoč glav skupaj k obrežju, in baš v tem času jih polove ribiči največ, bodi v mreže, bodi na trnike. Tudi z ostmi zabadajo posamezne túne.

govarjati. Kaj da sta govorila, si lahko misliš. Rezikina mati pa je vlekla na uho, kar si je govorila mlada dvojica in Marko je moral še isti dan iz hiše. Zastonj se je upiral ribič, zaman jadikovala Rezika! Marko je moral iz hiše. Šel je prostovoljno k mornarici v Pulj. Tudi tukaj je bil marljiv, in kmalu ste dve zvezdi na vsaki strani krasili njegov moder ovratnik. Pisal je parkrat ribiču, a le jedenkrat je dobil odgovor in še takrat od Rezikine matere.

Pisala mu je kratko in rezko, da jej Marko najbolj ustreže, ako opusti vsako dopisovanje. Kljub temu Marko ni pozabil Rezičke. Odsluživši štiri leta je slekel mornarsko obleko ter šel zopet v primorsko selo na Krk. Tu je šele zvedel, kaj se je dogodilo tekom njegove odsotnosti.

Naš ribič se je nekoč tako prehladil, da je umrl, ko je Marko služil šele prvo leto, Rezika pa se je omožila. Dolgo ni hotela ničesar slišati o možitvi, a neprestano zatrjevanje materino, da se je Marko povsem spridil in da jo je že davno izbrisal si iz spomina, posebno pa izostala pisma so dekle uverila, da je Marko nezvest.

Nekoliko prisiljena, nekoliko pa užaljena radi Markove nezvestobe je vzela Rezika nekega Laha, jedinega prodajalca v selu.

Še isti dan je zapustil Marko selo.

Prišlo je potem leto 1866, vnela se je vojska z Italijani. Znano ti je, da je laška mornarica priplula do dalmatinskega obrežja, tudi več, da jo je premagal z malo močjo naš slavni Tegethof.

Marko je služil do 66. leta v raznih dalmatinskih mestih za mornarja. A onega leta se je udeležil morske bitke, v kateri je izgubil roko in si skupil zlato svetinjo. Ker ni mogel več opravljati prejšnjega posla radi izgubljene desnice, jel je hoditi z lajno okrog. Toda ostal ni na Krku, ampak šel je v T., kjer sedaj musicira.

Rezika ni bila srečna v zakonu. Njen mož je v onem vihnem letu tudi nekaj grešil proti avstrijski vladi. Prišel je v zapor, iz katerega je pa ušel ter srečno odnesel pete v Italijo, od koder ga ni bilo več nazaj.

Rezikino mater je že prej vzela naduha; ostala je Rezika sama. Svoje posestvo je dala v najem, ker se sama ni hotela pečati z njim. Tedaj, ko sem govoril z Markom, je bila še živa in na glasu radodarne in dobrotne žene. Ali sedaj še živi, ne vem.

Tako je končal prijatelj povest.

Nekaj let potem nisem ničesar več čul o Marku. Ko sem pa zadnji-krat bil v B—h., tedaj je Marko že dalj časa počival pod zeleno rušo tam, kjer vsakdo najde mir in pokoj.

Po zimi.

Pozdravljen moj prijatelj! Živi!
Črez dolgo spet prišel si k meni.
Zahvaljen! Vidim, da si zdrav.
Ti gledaš mene. Zdrav sem tudi.
Le lica so mi pobledela.
Ni čudno. Človek se preminja,
Da sam ne vé, kakó ni kdaj.
In čas beži naprej, naprej...
Nevzdržen, kakor voda v reki.
Odlóži, sédi k topli péči!
Takó samotna je ta soba.
Vse mrtvo, tiho na okolo,
Pokrit je s snegom dol in hrib.
Samote, oh — jaz sem je vaje.
Človeka leta osamé
In pa spomini. Ti se smeješ,
Tvoj smeh razumem dobro jaz,
Tvoj smeh spominja bolj solzá...
Toda brez smeha ni življenja.
Tako! Zdaj sédiva sem k peči
Samá. Kaj briga naji svet!
Vse pusto, prazno je na svetu,
Prijatelj le življenje mili
In bridko nam sladi usodo.
Sediva tu in govoriva
O lepih časih, ki so bili
In nikdar več poslej ne bodo!...

A. O. Klemen.

Glasnik.

Blagonaklonjenemu občinstvu!

Da vsaj nekoliko popravimo, kar se je tekom leta grešilo pri izdajanju lista, podvzivali smo se z IV. števil., kolikor smo le mogli. Dosedanji nered je pač manj naša krivda, nego zelo neugodne razmere pri I. letniku, katere so bile zakrivile, da se je I. l. zdatno zavlekel ter spravil i II. l. iz pravega tira.

Premotrivši preglavice, ki sta delala dosedanja letnika uže tako močno s posli obloženi peščici sotrudnikov, stalo nas je precejšnega pomisleka, predno smo se odločili, da svoje glasilo razširimo v mesečnik. Do tega dovedla nas je neugodnost, katero smo imeli ves čas s tvarino za glasnik, ki nam je od jedne pa do druge števil. zastarela, da včasih res nismo vedeli, kako in kaj bi. Ker smo z letošnjim l. pridobili novih močij ter stari nered spravili slednjič v kraj, ob prestopu v III. l. z lahkim srcem obljubljamo, da list v prihodnje ne bo dajal nikakoršnega povoda pritožbam.

V tem oziru ne bo nikakoršnih težav; straši nas jedino le še riziko, kajti pri neznatnem številu naročnikov in tukajšnji draginji slovanskih tiskovin imeli smo gmotno izgubo uže pri obeh dosedanjih letnikih. Svojeje nalogi možno nam bo popolnem le tedaj ustrezati, ako bomo zavarovani vsaj pred večjo izgubo. Osmelimo se tedaj z gorečim voščilom, da novo leto vse naklonjence in prijatelje našega lista in ideje, koje zastopa, ne guje z vso srečo in blagostjo, spojiti zajedno i željo, da ostanejo dosedanja naročniki, ne oziraje se na prejšnje nedostatke, listu naklonjeni tudi v prihodnje. Istotako se obračamo i do ostalih cenjenih rojakov in dobrohotnih rojakinj z prijaznim vabilom, naj nikar ne štedijo z neznatno svotico; a še posebno vabimo dijaštvo, za katero smo, kolikor se je dalo, znižali ceno, da se odzovejo v novem letu v večjem številu, nego-li dosedaj.

List bo izhajal zadnji dan vsakega meseca izvzemši čas počitnic; tedaj desetkrat na l., in sicer bo obsegala vsaka števil. jedno tiskovno polo. Letnik bo stal 1 gld., za dijake 60 kr.

Uredništvo „Zore“.

Dr. Anton Mahnič, monsignor, prof. bogoslovja i. t. d. ustanovnik in častni član „Danice“, neustrašen prvoboritelj krščanskih idej, je bil izvoljen krškim škofom. Milostljivi Bog naj prevz. g. podpira v njegovem nadaljnjem, vspešnem delovanju!

Slov. kat. akad. društvo „Danica“. Dne 19. novembra t. l. je imela „Danica“ svojo drugo občno zborovo sejo v prostorih Laschke-jeve restavracije v XVIII. okraju. Otvorivši sejo pozdravi predsednik navzoče člane in došle goste. Nadalje se odobri zapisnik prve zborove seje ter poroča o došlih pismih. „Danica“ je i letos, kakor ves čas svojega obstanka, v neizpremenjenem prijateljskem razmerji skoro z vsemi slovanskimi akad. društvi, istotako z katoliškima zavezama „Austrijo“ in „Norico“. Pri slučajnostih se sprejme predlog t. Černeta, da se naroči „Slovenski list“. — Z letošnjim letom prevzela je „Danica“ na prijazno ponudbo preblg. g. p. n. Pukl-a, dosedanjega poverjenika, radostnim srcem poverjeništvu „družbe sv. Mohora“ za Dunaj. Čč. gg. naročniki izpremambi niso oporekali, in upamo vsaj, da niso imeli do sedaj od D. strani še nikakoršnega povoda. Da bo častna naloga „Danice“ vedno kar najvestnejše oskrbljevati sprejeto poverjeništvu, smejo biti čč. gg. naročniki uverjeni. Kdor bi pa na podlagi gornje naše izjave mislil, da se prav od nobene strani ni oporekalo izpremambi, bi se prav hudo motil, dasi je samo jedna izjema; ali to ni kar tako, kajti to izjemo dela — napram „Danici“ kakor vedno in povsodi, tako tudi v tem slučaju objektivna — „Slovenija“. Pri Slovenijini zborovi seji se je javno izrazila indignacija nad to zgodovinsko-zanimivo izpremambo, češ, „Slovenijani“ ne bodo prejeli knjig od „Danice“. Pač smejo „Slovenijani“ biti ponosni na svoj veleslavni ukrep! Toliko jim pa vendar lahko povemo, da se „Daničarji“ presneto mnogo zmenijo za njihovo srditost. Če nočejo od „Danice“ knjig, potem jim lahko damo naslov, da si jih naroče naravnost iz Celovca.

Ker se je g. cand. iur. Nagode, predsednik „Slovenije“ izrazil prav pri isti zborovi seji nekam dvomljivo o poštenji „Danice“, stavil se je pri zadnji zborovi seji predlog, da se piše g. Nagodetu za pojasnilo. Predlog se je seveda sprejel. — Oficijelnemu delu je sledil običajni zabavni, katerega se je udeležilo tudi več Hrvatov-Zvonimirašev. V.

Zahvala. Slov. kat. akad. društvu „Danica“ so se dopošiljali v letošnjem letu deloma brezplačno, deloma po znižani ceni sledeči listi: „Cvetje iz vrtov sv. Frančiška“, „Dolenjske Novice“, „Dom in Svet“, „Domovina“, „Hlidka literarni“, „Jugoslovanski stenograf“, „Mir“, „Nada“, „Primorski list“, „Reichspost“, „Slovenec“, „Slovenski gospodar“, „Slovenski list“, „Südsteirische Post“, „Vaterland“, „Vlast“, „Zgodnja Danica“, „Zora“. Slavnim uredništvom imenovanih listov izreka odbor tem potom svojo najtoplejšo zahvalo. Za odbor: drd. med. Frančišek Janković, tč. predsednik.

Ivan Navratil †. Dne 28. novembra ob 5. uri zjutraj je zatisnil trudne svoje oči g. Ivan Navratil, vodja pomožnih uradov pri najvišjem sodišču na Dunaju, starosta slovenskega kluba, predsednik podpornega društva za slovenske visokošolce i. t. d. Blagi pokojnik se je rodil dne 5. marca 1825 v Metliki. Šolal se je doma, v Novem Mestu in Ljubljani. Leta 1851 je postal oficijal pri najvišjem sodišču in kot višjega uradnika ga je ondi pokosila bridka smrt. Kaj je bil pokojnik Slovincem, osobito visokošolcem na Dunaju, nam ni treba še povdarjati. Zasluge njegove so v obče znane. Pokojnik je bil blagega značaja, kar je danes tako redka prikazen. Veličastnega pogreba se je udeležilo mnogo dostojanstvenikov in dunajskih Slovencev. Pogreba in maše zadušnice, katero je daroval preč. g. dr. Fr. Sedej 17. t. m., se je udeležila tudi „Danica“ oficijelno. Lahka mu zemljica v tujini!

L—s.

Promocije. Dne 19. t. m. je na dunajskem vseučilišču bil promoviran g. Krajc iz Nabrežine doktorjem splošnega zdravilstva. Častitamo!

Dr. Matija Murko, c. kr. profesor na orijentalni akademiji v Terezijanišču na Dunaju, je imel koncem pretečenega meseca na dunajskem vseučilišču habilitacijsko predavanje. Predmet — O prvih početkih ruskega romana — je bil zelo zanimiv. Živahno je slikal govornik prizadevanje ruskih literatov, njihov nastanek, razpravljal potem o literaturah, katere so jim služile in jim služijo v zgled i. t. d. Na podlagi svojih lastnih studij razpravljal je i kako so se Rusi povzpeli tako visoko i po mislih i po obliki svojih povsem originalnih del, da so osobito njihovi romani si pridobili svetovno priznanje, ter se prevajajo hlastno v razne jezike. — Predavanju je prisostvovalo več odličnih uradnikov raznih ministerstev, učenjakov, državnih poslancev in vseučiliščnikov: prisostvovali so Čehi, Hrvati, Nemci, Poljaki, Rusi, Serbi in množica Slovencev. Toliko poslušalcev na dunajskem vseučilišču gotovo še ni imel noben Slovenec. Po dokončanem govoru so se slišali od vseh strani pohvalni vskliki in častitke. — Preblg. g. prof. voščimo i v bodoče najlepših uspehov.

B—t.

Leonova družba. Lanska velikonočna nesreča v Ljubljani je preprečila osnovalni shod „Leonove družbe“, ki bi se imel vršiti 18. aprila preteklega leta. Tedaj se je moralo s tem blagim podjetjem čakati na ugodnejši čas, ko se vsemu občinstvu vsled nezgode prizadete rane nekoliko zacelijo. Jako smo se razveselili, čuvši veselo vest, da se je v četrtek 19. novembra t. l. osnovala slovenska Leonina. Velepomenljiv dan, kajti „Leonova družba“ ima visok in blag smoter. Bistven namen družbi je zbirati in vspodbujati na znanstveno delovanje krščanski misleče učenjake na Slovenskem; gmotno podpirati znanstvena podjetja; navajati na znanstveno delo mlade pisatelje; skrbeti za gmotno podporo in znanstveno izobraženje ter za krščansko življenje slovenskih visokošolcev. Pač blag namen novega društva! Tok sedanjega časa mora priti v druge struge! Žalostni so bili časi, ko se je moral razumnik vklanяти tujemu vplivu, prisezati na tuj prapor, svoje lastno naziranje zametavati. Kdor si je hotel

med učenjaki pridobiti kaj veljave, moral je zametavati vse, kar uči sv. katoliška cerkev. Trdilo se je, da se krščanska vera ne more spajati z vedo, da je nasprotna vsakemu duševnemu napredku. Nasledek tacih in enakih predsodkov je očitvidno reformacija in francoska revolucija. Žalibog, da je razmerje med vedo in krščansko vero še vedno zelo neugodno. Sveta dolžnost vsakega rodoljuba bodi, da se moško v bran postavi pogubnemu toku, ki preti poplaviti vse človeštvo. Moči posameznika so preslabe, da bi zamogel vzdržati silni naval protivnikov; treba je združenih močij. Družba se je lotila dela na pravem koncu, ker je pričela pri posvetnem razumništvu, kajti le ozka vzajemnost mej duhovniki in posvetnim razumništvom omogoči, da se zamotane razmere zopet uredi. Zategadelj si je stavila Leonina med svoje glavne namene nalogo, podpirati krščanski misleče slušatelje visokih šol v vsakem oziru, gmotno in duševno.

Dobro obiskani osnovalni shod Leonine je izvolil iz navzočih in nenaavzočih slovenskih razumnikov ravnateljstvo, ki je glava vsemu društvu. Izvoljeni so bili p. n. gg.: Prelat dr. Janez Kulavie, predsednikom; dr. Janez Ev. Krek, podpredsednikom; dr. Aleš Ušeničnik, tajnikom; dr. Josip Debevec, blagajnikom; dr. Anton Mahnič, dr. Josip Pavlica, dr. Ivan Mlakar, odbornikom; dr. Karol Štrekelj, dr. Janez Janežič, Josip Rozman, namestnikom.

Slovenske visokošolce pa utegne zanimati posebno starešinstvo, katero je dobilo nalogo, da skrbi za njih gmotno in duševno podporo. Voljeni so bili začasno p. n. gg.: Prelat dr. Andrej Čebašek; dr. Josip Debevec, prefekt; dr. Franc Detela, c. kr. gimn. ravnatelj; Josip Hubad, c. kr. gimn. ravnatelj; Franc Jančar, župnik n. reda; dr. Janez Janežič, bogosl. profesor; Josip Jenko, c. kr. gimn. prof.; kanonik Andrej Kalan, deželni poslanec; dr. Janez Ev. Krek, bogosl. profesor; kanonik dr. Ivan Križanič, bogosl. profesor; prelat dr. Janez Kulavie, semeniški ravnatelj; dr. Francišek Lampe, bogosl. profesor; dr. Josip Lesar, bogosl. prof. in vodja; dr. Anton Mahnič, novoizvoljeni škof krški; dr. Josip Marinko, c. kr. gimn. profesor in katehet; dr. Anton Mihalič, okrožni zdravnik; kanonik dr. Ivan Mlakar, profesor in vodja; kanonik dr. Josip Pajek; dr. Franc Papež, odvetnik in deželni poslanec; Fran Pavletič, sodni praktikant; dr. Josip Pavlica, sem. spirituval; Leopold Picigas, prefekt na c. kr. Terezijanišču; Franc Robič, državni poslanec; Josip Rozman, mestni kaplan; p. Hugolin Sattner, gvar-dijan; Viljem Schweitzer, odvetn. koncipijent; dr. Franc Sedej, c. kr. dvorni kaplan; kanonik Josip Smrekar, bogosl. profesor; kanonik Janez Sušnik; p. Stanko Škrabec; dr. Josip Šorn, c. kr. gimn. profesor; dr. Karol Štrekelj, c. kr. urednik slov. drž. lista; dr. Ivan Šusteršič, odvetnik in državni poslanec; dr. Aleš Ušeničnik, stolni vikar; dr. Francišek Ušeničnik, spirituval; Miha Vošnjak, državni poslanec; Julij Wartho, mestni kaplan in katehet; dr. Ignacij Žitnik, deželni poslanec.

Starešinstvo izvoli iz svoje sredine poseben odbor. Nadalje so se določili razni odseki z določenim delokrogom; osnovali so se odseki za bogoslovje, modroslovje, socialno vprašanje, leposlovje, pravoznansvo, zgodovino in naravoslovje. Odseki se bodo lahko prirojevali dejanskim potrebam.

Novi družbi, katera je osnovala tako obširen program bodočemu svojemu delovanju, voščimo kar najsrčneje najobilnejših in najugodnejših uspehov.

L—s.

Pro domo ego et ille. Vsled ukrepa druge zborove se je pisalo se je brez zamude g. cand. iur. Nagodetu, da izvoli pojasniti, na kaj opira svojo izjavo pri Slovenijini zborovi seji, da „Daničarji baje kupčujejo se svojim prepričanjem“.

Kdor bi pripisoval g. N. napadu na Danico originalnost, ni malo ne pozna razmer mej Danico in nasprotnim taborom, ter orožja, katerega se poslužujejo v petek in svetek napram našemu društvu. — Za tako medel napad g. N. bi se niti ne zmenili, kajti znano je vendar v obče, da ima bojeviti „trans“ samo jedno orožje proti okopom našega društva, veleslavne obednice in jeden matrikulacijski petak. Te obednice ima Slovenija najbrže v svojih štatutih, in kot poseben predmet pri težavnih krokarskih izpitih in rigorozih, ker bi se sicer lahko pripetilo, da bi ne-veščaki v odločilnem boju niti ne vedeli, s čem naj blatijo rojake Daničarje. Ali ker je z letošnjim 1. zavlada v Sloveniji nova era pod slavnogido g. N., smo bili vendar nekoliko „firbčni“, ali je vzel g. N. v svoj obširen program vsaj radi lepšega v zameno sedanje jedne več bolj izbranih, naprednjaških psovka napram Daničarjem. Ostal je pri starem; g. N. so postale one obednice, po katerih cedi sline, prejkone uže antikvarične vrednosti. V svojem odgovoru na poziv iz Danice zveržil je nekaj v potu svojega obraza, kar je pa tako jalovo, tako omahljivo, da se mu koj vidi, da ni bil pripravljen na naš odpor — prežvekuje zopet sl. obednice.

G. N. opira svojo trditev s tem, da je slišal od g. D., da je g. cand. iur. Pregelj samo zato v Danici, da dobiva več obednic, a od g. Ž., da je pristopil g. cand. iur. Valjavec v Danico, ker mu D. plača petak za matrikulacijo.

Kakor samo ob sebi umevno, obrnila sta se napadenca: jeden do g. N., drugi do g. Ž. za natančnejša pojasnila. Kdor ne pozna naših trans, bi pač mislil, da sta napadalca na mah obsula P. in V. z raznimi dokazi, da nista mogla do sape. Kaj še! Pri dokazovanji so naši trans vse prej nego-li nagli, pravi pravcati polži.

Od g. N. dobil je t. P. mršavo dopisnico, kakor sledi doslovno: „P. T.! — Da bi Vam na Vaše dolgo pismo dolgo odgovarjal (vejice ni) zdim se nad Vami prevzvišenega. V celem svojem pismu pripoznate sami, da je — (hudo amortizirani besedi, ki ste se bili zasadili prevzvišenemu g. N. v pero) res, kar je g. D. o Vas meni nasproti trdil“.

Tako piše g. N. v svoji prevzvišenosti — teneatis risum amici! T. P. se pač mnogo mēni, kaj se g. N. sebi zdi, marí bi pomislil, kaj se drugim zdi, imelo bi vsaj več veljave, nego samohvalnost. Saj g. N. vendar ni neznano, da je domišljavost v živem nasprotji z resnično veljavo, in tedaj bo veljalo bržkone tudi o njem: Če več je slame v glavi, tem več je domišljavi. Nadalje piše g. N., da je t. P. v celem pismu pripoznal, kar je trdil g. D. — G. N., dovolite, da se Vam prijazno pove, da je laž, da bi bil t. P. kaj pripoznal — ni v celem pismu niú

s posamezno besedo. T. P. Vas je povabil, da prijavite njegovo pismo doslovno, v katerem sl. listu Vam drago. Se motite, ako si domišljate, da je t. P. tako kratke pameti, da ne ve več, kaj Vam je pisal, in to tem manj, ker ima prepis dotičnega svojega pisma. Čemu niste prijavili pisma, čemu mu niste dokazali, kje je kaj pripoznal? S takimi trans imamo Daničarji opravilo! Kaj treba, da ste akademiki, da tako duhovito napadate in dokazujete? Kaj tacega bi znal tudi bosonogi vaški pobalin.

Da se Vas v prihodnje ne bo motilo pri prijetnem sumničenju in obrekovanju, izjavili ste, da vržete vsakega Daničarja na plano, ki se prikaže k Slovenijini seji.

S takim junaštvom pač dosežete, da še pozni „bruc“ bo pravil, kdo je Slovenijo proslavil. Brezimne „Mušice“, s katerimi ste dosedaj krmili „Slov. N.“, neosnovani brezimni članki, katere še lačni „Slov. list“ hlastno žre (da mu le ne ostanejo na želodcu), in sumničenje Danice inter fratres-paresque je vse, na kar je naš trans tako močno napihnjjen. Tako junaštvo ohranite za-se i za naprej; Daničarji Vam je voščimo za novo leto!

Daničarji imamo preveč akademičnega ponosa, preveč čuta za dostojnost, da bi ob tak klin našega trans-a zopet s klinom bili — imamo preveč ponosa, da bi mogla biti nas sama skrb in opravilo, kako naj blatimo čast in značaj svojih rojakov. Ni sicer nemogoče, da tudi pri nas za trenotek prekipi, in tedaj bi znali komu kako gorko povedati, in niti zmišljevati nam ne bo trebalo.

G. N. piše, da je rekel g. D., da je t. P. jedino zato v Danici, da dobiva več obednic, na dopisnici pa uže piše, da je g. D. trdil; a g. D. navzlic temu pravi, da se ne ve spominjati, da bi bil kaj tacega govoril, in, ako je vendar kaj rekel, da je bilo gotovo le v šali, a da nima najmanjšega povoda, da bi o t. P. kaj nečastnega govoril, še manj pa, da bi celo trdil. G. N. premalo pozna t. P., ako si domišlja, da bi mu mogel on sam ali pa kdo drug kaj dokazati, kar bi moglo omajati njegov značaj in njegovo čast.

G. N. bi seveda prav lahko komu kaj dokazal, ko bi le mogel, ali ta presneti „ko“ je uže tudi nekomu drugemu škodil, da ni zajca ujel.

Tudi g. Ž. ne more V. do živega — ergo!

Da pridemo jedenkrat za vselej z veleslavnimi obednicami in Daniško neznačajnostjo do kraja, evo Vam dva prototipa D. neznačajev: t. P. in V. se čutita od zadnjega napada tako zadeta, da se razpostavita splošni osnovani kritiki; prevzvišeni g. N. naj ostane se svojimi plitvimi dokazi pri šalah med štirimi očmi.

Napnite svoje žilice, gospoda, da razpostavljeni dvojici, katero ste si sami izbrali, dokažete, v čem obstoja njihova neznačajnost — vendar ne v tem, da sta dovelj nesramna, da nočeta piskati v Vaš rog? — Za ta pot toliko, prihodnjič več!

V.

Komerza katoliških zavez „Austrije“ in „Norice“. Kakor dosedaj še vsako leto, je tudi letos katoliška zaveza „Austria“, dne 1. decembra t. l. v okusno okrašenih prostorih Wimbergerjeve restavracije priredila komerz, katerega se je udeležilo jako mnogo zbranega občinstva. Prisotni so bili vseučilišni prof. č. g. prelat dr. Schindler, drža-

vni poslanec g. prof. dr. Scheicher, pisatelj g. dr. pl. Kralik, g. prof. dr. Tomaschek in drugi odlični prijatelji zaveze i duhovskega i posvetnega stanu. Tudi katoliška zaveza „Norica“ in „Danica“ ste poslali svoje zastopnike. V slavnostnem govoru je poudarjal starešina „Rüdiger“ potrebo obstanka avstrijske države, t. „Elimar“ pa je razpravljajal smoter in nalogo katoliških zavez in društev, ki imajo baš v najnovejšem času na univerzah tako težko stališče. Med petjem in prijateljskimi pomenki se je vse omizje zabavalo pozno v noč. — Došlo je tudi več brzojavk in častitk. „Norica“ je imela 17. t. m. svoj božični komerz.

B—t.

Vesti iz graškega vseučilišča. 28. novembra so v Gradcu priredili nemškonacionalni akademiki inauguracijski komerz, pri katerem je rektor dr. Anton Weiss v daljšem govoru poudarjal potrebo nemškega mišljenja med visokošolci, na kar je znani romanist prof. dr. August Tewes jel naglaševati, kako velike veljave da je krščansko mišljenje v ravno omenjenih krogih. Ko je v nadaljnjem govoru se tudi odločno potegnil za katoliško zavezo „Carolino“ napram terorizaciji nacionalcev, je rektor zapustil dvorano. Ta izjava učenjaka je seveda vzbudila velikansk hrup. Klub temu pa je neustrašen mož mirno dokončal svoj govor.

Postopanje prof. Tewes-a je občudovanja vredno, ako pomislimo, da so se dosedaj celo rektorji bogoslovne fakultete klanjali brezobzirnosti nacionalnih akademikov, kakor se je to zgodilo ravno v zadnjem času napram katoliški zavezi „Carolini“ (Cfr. notico „Vesti iz graškega vseučilišča“ III. zvezek). Baš zaradi tega je tako ravnanje imenovanega prof. našlo pri vseh katoliških akademikih in njih prijateljih radosten odmev. „Carolina“ je takoj odposlala deputacijo, da mu izreče najsrčnejšo zahvalo za pravično postopanje. Katoliška akademična zaveza „Austria“ v Inomostu je brzojavno čestitala, dunajski katoliški akademiki pa so mu poslali sledečo zaupnico: „Hochgeehrter Herr Professor! Die geeinigte katholische Studentenschaft Wiens erfüllt eine angenehme Pflicht, indem Sie Ew. Hochwohlgeboren anlässlich Ihrer bei dem Commerce der schlagenden Verbindungen in Graz gehaltenen Rede ihre wärmste Sympathie und Verehrung zum Ausdrucke bringt. Indem Sie, Herr Professor, für die Gleichberechtigung der „Carolina“ auf akademischem Boden eingetreten sind, haben Sie ausdrücklich die Grundsätze ausgesprochen, von welchen sich die katholische Studentenschaft Wiens stets leiten liess; Grundsätze, welche in Deutschland und meistentheils auch in Oesterreich längst gelten; Grundsätze, welche, wo immer sie angenommen sind, den Frieden und die Ehre der deutschen Hochschulen verbürgen. Obwohl diese Anschauungen an sich natürlich und klar sind, obwohl sie auch in viel weiteren Kreisen anerkannt sind, als es scheinen mag, finden doch vorläufig Wenige, selbst von berufener Seite, den Muth, für sie gegen die Mode aufzutreten. Ehre darum, begeisterte Verehrung dem Manne, der als Führer im Reiche der Wissenschaft — ohne Frage nach Mehrheit — für Freiheit und Recht ficht, für wahren Idealismus in der Studentenschaft. Es zeichnen sich in besonderer Hochachtung: Für die „Austria“: jur.

Wilhelm Heeber, dz. Präses, jur. Schwinner, dz. Vicepräses; für die „Norica“: jur. Ernst Bewersdorff, dz. Präses, jur. Victor v. Fuchs, dz. Vicepräses; für die katholische Finkenschaft: jur. Ritter v. Mayr, jur. Wolfgang Kummer“.

B—t.

Graški medicinci nameravali so, kakor javlja „N. W. Tagblatt“ uprizoriti 14. t. m. demonstracijo napram prof. baronu dr. Rokitsky-emu, ker stavi baje pri izpitih kandidatom brez potrebe zapletena in nerazumljiva vprašanja, kar potem povzročuje nezaslužene reprobacije, in ker se baje g. R. poslužuje nasproti kandidatom nekake srednješolske discipline. Z raznovrstnimi preščečimi instrumenti sešli so se slušatelji g. R-a omenjenega dne k predavanju na kliniki; a g. R., že prej obveščen o nakani, je poslal k demonstrantom kot posredovalca svojega asistenta g. dr. Rossa, kateri jih je pregovoril, da so opustili koncert z ozirom na bolnike, ter da so odposlali deputacijo do g. R., ki mu je javila povod demonstracije. G. prof. je skušal opravičiti svoje napram akademikom nedostojno ravnanje, češ, eksaminatorju je silno težko, ohraniti ravnodušje, ako ponekateri kandidati niso kos niti bistvenim vprašanjem. Dasi demonstrantov tak odgovor baje ni povsem zadovoljil, so vendar pospravili svoje muzikalije.

Ako so razmere istinite, kakor se poroča, tedaj se mora vsak akademik vjemati z gg. kolegami na graškem vseučilišču, da vedo, naj uže tako ali tako, braniti akad. pravice, katerih uže itak ni veliko. V.

Akademiki v Budimpešti in Italiji. V Budimpešti so medicinci začetkom dec. m. demonstrovali napram profesorju kirurgije, dr. Josipu Kovács-u. Ker je profesor po mnenju akademikov prestrogo postopal pri izpitih, so objavili oklic, v katerem pozivljejo tovariše, naj 5. decembra v kolikor mogoče mnogobrojnem številu pridejo k predavanju zagrizenega profesorja. Oklic je uplival. Dotični dan se je zbralo v istini nenavadno mnogo medicincev, katerih pa policija, ki je še pravočasno zvedela o nakani, ni pustila v kliniko, dasi so se izkazali z indeksi. To postopanje policije je zbudilo veliko razburjenost. Visokošolci, med katerimi so bili najglasnejši in najdrznejši oni rigorozanti, katere je prof. K. vrgel v zadnjih tednih, so potisnili policijo na cesto in ulomili vrata. Ker so pa bila tudi vrata v avditorij zaprta, so z velikimi vriščem zahtevali, da se otvoré. Med tem se je že podala deputacija dijakov k dekanu Ajtay-u, ter zahtevala od njega, da odstrani policijo. Dekan je nato policiji ukazal, da odide, dijake opomnil, naj mirujejo, ter jim naposled svetoval, naj se pritožijo pri prof. kolegiju. Z glasnimi „eljen Ajtay“, „pereat Kovacs“ so se razšli dijaki, sklenivši, popoldne se nadalje posvetovati. — Pri zborovanju so sklenili, pritožiti se pri prof. kolegiju radi strogosti prof. Kovács-a in zahtevati, da se le-ta radi starosti in bolehnosti upokoji. Klici „pereat Kovacs“ so zopet zaključili zborovanje. — Prof. kolegij je, kakor se poroča, vso zadevo že obravnaval in izjavil, da so pritožbe dijakov, izimši rigorozantov, povsem opravičene. Zapisnik se predloži naučnemu ministerstvu.

Tudi laški akademiki v Rimu niso prijatelji strogosti. I oni raje uprizarjajo demonstracije, kakor pa se uče, le v tem se razlikujejo od

svojih ogerskih pajdašev, da napadejo celo naučnega ministra samega, ako jim kaj ne gre po volji. — Znano je, da se je pretečeni mesec poročil italijanski prestolonaslednik z črnogorsko princezino. Kakor se poroča iz Rima listu „B. Tgb.“, so se dijaki obrnili do naučnega ministra Gianturca, češ, naj pri tej priliki pomilosti nekaj onih dijakov, katerim je pri skušnjah spodletelo. Ta je kot pravičen mož ta korak odločno zavrnil, rekoč, naj se mladina rajši uči, kakor pa milosti prosi. Da ta njegova izjava ni malo razburila dijaštva, je umevno. Uprizorilo mu je tedaj le-tó škandal, katerega so se baje udeležili celo nekateri profesorji. Jednake razmere vladajo tudi na vseučilišču v starodavni Bologni.

Zares nadobudni akademiki!

B—t.

Dijaško gibanje. Tekom božičnih praznikov zboroval bo na Dunaju „občni avstrijski dijaški shod“. Kdor pozna tukajšne dijaške razmere, in čita, da je shod mejnaroden in slobodomiseln, ne bo dvomil, da se pod tem plaščem skriva liberalno-židovsko ali pa socialno-demokratsko dijaštvo. Vsaj je pač vsakemu znano, da deloma vsled res neugodnih gmotnih razmer, deloma pa vsled slabe vzgoje dijaštvo trumoma prehaja v socialno-demokratski tabor. Razpravljala se bodo na tem shodu sledeča vprašanja:

1. Kakšno stališče naj zavzema dijaštvo napram znanim sklepom nemškonacijonalnega dijaštva (cfr. notico „Židovstvo na dunajskem vseučilišču“, I. št.)?

2. Kako bi se dali zabraniti izgredi, ki so se zadnji čas vršili v avli dunajskega vseučilišča?

3. O oproščenju kolegnine?

4. Kako bi se dale tudi na ostalih avstrijskih vseučiliščih napraviti „mensae academicae“?

Vspored je torej obširen, in vendar pogrešamo nekaj točk. Če bi bil shod res slobodomiseln, posvetovati bi se moral tudi o tem, kako naj bi se preprečili izgredi proti katoliškim dijakom. Seveda — kadar se gre za boj proti katoliškemu dijaštvu, tedaj so vsi — naprednjaki in nacionalci jedini. Važnosti sličnim shodom ne pripisujemó nobene; debatovalo se bo mnogo, sklepale se bodo resolucije, naperjene zlasti proti nemškemu nacionalcem — in uspeh? Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus!

Še manj uspeha bo imel najbrže „občni nemški dijaški shod“, ki se snide 18. prosinca p. l. na Dunaju. Ti Wuotanovi čistilci nočejo nič manj nič več — kot osloboditi avstrijska vseučilišča židovskega vpliva, ter jim priboriti (!) „prejšnji nemški značaj“. Res, radovedni smo, kaj neki sklenejo ti modrijani. Kaj pametnega gotovo ne! Sicer pa ne unemo njihovega delovanja: z jedne strani strasten boj proti vsemu, kar je slovansko, a z druge strani pozivljajo svoje pristaše, naj se pridno uče slovanskih jezikov.

B—v.

Akad. društvu „Slaviji“ v Pragi delajo socialno-demokratski dijaki veliko preglavic. Pri volitvi odbora dobili so njih kandidati $\frac{1}{3}$ glasov. Po društvenih pravilih se jim mora vsled tega prepustiti jedna tre-

tina odborniških mest. Z novim letom začne izhajati v Pragi mesečno dijaško glasilo, z namenom, širiti mej akademiki socijalno-demokratska načela. Tudi to je znak časa! In vendar se „nova šola“ še vedno hvali.

B—v.

Gibanje med ruskimi akademiki. Uže precej dolgo ni prodril glas o razmerah po vseučiliščih na Ruskem na zapad. Zadnji čas pa pri-
našajo časniki kar po vrsti vest o gibanji, ki se vrši med ruskimi akademiki. V Moskvi se je osnovala zadnji čas ogromna akad. zaveza revolucijsko-politične smeri. Iz Moskve šel je poziv do ostalih vseučilišč, da se jednako organizujejo. Akad. zaveza v M. jela je nabirati denarne podpore za delavce, ki so bili v odporu proti podjetnikom in tudi sicer je nastopala javno se svojimi tendencami, tako da je prišlo do preizkave od strani rektorata. Več vročehrvnih junakov dejali so pod ključ; ostali zavezniki, ki so hoteli ostati solidarni, ulomili so v rektorjevo stanovanje, da osvobode svoje prijatelje; a mesto osvoboditve zadela je 1114 akademikov jednaka usoda, kakor one, katere so hoteli osvoboditi. Nemudno se je pričela preiskava in 662 akademikov je bilo k večji ali manjši kazni obsojenih. Tudi v Karkovu in Kazanu so nastali neki nemiri. Posebno pa ste ti vseučilišči demonstrovali napram naučnemu ministru Peljanov-em, ker se jim je po njegovem uplivu peticija do cara povodom njegovega goda odbila. Akademiki poljske narodnosti v Varšavi odklonili so vsako udeležbo pri demonstraciji.

Kakor uči zgodovina prejšnjih časov, je gibanje med ruskim visokosolstvom vedno nek simptom, da v ljudstvu nekaj vre, kajti ruska vseučilišča so bila vedno ognjišče vsakemu nastopu od strani naroda. V.

Vseučiliščniki v Rimu izrazili so svoje simpatije do ruskih kolegov, katerim se sedaj po izgrelih ne godi baš najbolje. Nekoliko senzacionalno je vsekako, da so se kar čez noč pojavile med. ital. vseučiliščniki simpatije do še ne davno nazivanih „ruskih barbarov“. Nenadni pojav razlagal bi se na podlagi najnovejše rusko-italijanske politike, da niso izgreli ruskih akademikov prav nasprotno smeri, nego da bi smeli vzbujati simpatije med Italijani, ako hočejo biti dosledni v svojem prijaznem razmerju do Rusije. Bolj verjetno bi znalo biti, da temelji vsa zadeva na socijalno-demokratski podlagi. Svojim kolegam na iztoku odrekali bi tem manj mi kot Slovani svoje simpatije ali vsaj sožalje nad poizgrednem zatiranji, ko bi bili na jasnem, da je bil smoter njihovim izgredom tak, da bi se mogli z njim po vsem vjemati. Dokler pa nismo o stvari bolje poučeni, rëserviramo vsako izjavo. V.

Podržavljenje kolegnine. Začetkom t. m. se je v državnem zboru razpravljalo o vladni predlogi o regulaciji plač uradnikov in srednješolskih učiteljev. Da je reforma bila potrebna, o tem so bili vsi prepričani; toraj se ni čuditi, da se je vladni načrt z ogromno večino sprejel. Čuditi se pa moramo drugi stvari, da so poslanci, med katerimi je vendar tudi dosti uradnikov in profesorjev, zavlekli celo reformo „ad calendas Graecas“

s tem, da so glasovali za točko, ki določuje, da postane zakon obvezen šele z dnem objavljenja. Sicer pa — vederemo!

Hkrati se je sklenil tudi zakon o regulaciji plač profesorjev na visokih šolah. Največ hrupa je napravila točka o podržavljenju kolegnine. Nismo sicer prijatelji te določbe, ker bi se po našem mnenju morala kolegnina sploh odpraviti — kar pa v sedanjih razmerah seveda ne smemo pričakovati — priznati pa moramo, da se je s tem odstranila krivica, ki se je do sedaj delala profesorjem filozofskih fakultet. Tako ni bilo exempli gratia nič čudnega, če je reden profesor dobil za tečaj celih 10 gld. kolegnine. — Pripomniti še moramo, da se imenovani načrt tiče samo kolegnine rednih profesorjev; izvanredni prof. in privatni docenti dobivali jo bodo tudi v bodoče.

B—v.

Naučno ministerstvo — brez razsodka. Položaj, v katerem se nahajajo pravniki zadnjega tečaja na graškem vseučilišču, je jako kočljiv. Vsled odloka naučnega ministerstva se ne sme nikakemu pravniku podeliti absolutorija, ako ni slušal pravne filozofije. Brez absolutorija pa ne sme akademik delati niti državnih izpitov, kateri mu odpro pot v državne službe, niti rigorozov. Pač čudna zahteva od graških pravnikov, ko je vendar znano, da se pravna filozofija na graškem vseučilišču niti ne predava. Prof. kolegij se je obrnil radi tega do naučnega ministerstva, ter zadevo pojasnil. Do sedaj od naučnega ministerstva ni še nikakoršnega odloka.

L—s.

Državno vojno ministerstvo je ukrenilo pred kratkim, da se morajo izkazati dotični jednoletni prostovoljci glede svojih dokončanih medicinskih studij z absolutorijem, z originalom ali pa z vidiranim prepisom.

V.

Ženski doktorji. Na vseučilišču v Bern-u je bilo v pretečenem šolskem letu promoviranih devet ženskih doktorjev, osem na medicinski, jeden pa na filozofski fakulteti. — Kakor kaže, ženska emancipacija čim bolj napreduje.

Že dalj časa vlada med akademiki v Zurihi živalno gibanje. Zaveza ženskih akademikov, katero je bil tamošni rektorat potrdil, zahtevala je, da sme biti i ona zastopana v delegacijskem konventu, ter tudi res odposlala svoje zastopništvo. Ali moški akademiki se niso držali običajnega kavalirskega recepta napram nežnemu spolu, pač pa mu kratko in malo pokazali duri, ter nato pri jako burnem zborovanju sklenili, da se ravna i v bodoče napram Evini zavezi po tedanjem vzgledu. Svoje mnenje o ženski emancipaciji smo označili uže koj iz prva. Če se pa ženstvu pripozna pravice, ki so bile do novejšje dobe izključno last moštva, tedaj se mu morajo pripoznati tudi posledice!

B—t.

Podporno društvo za slovenske visokošolce na Dunaju. Odbor imenovanega društva sestavlja se je še pod predsedništvom sedaj ranjcega Ivana Navratila takole: Podpredsednik L.: g. Jakob Pukl, c. kr. nadporočnik v. e., veleposestnik, sodni tolmač bolg., srbo-hrv. in

slovenščine; podpredsednik II.: g. dr. Friderik Ploj, c. kr. tajnik v finančnem ministerstvu, 2. borzni komisar; blagajnik I. vlč. g. Francišek Jančar, monsignor, papeški komornik, župnik nemškega viteškega reda; blagajnik II. g. dr. Anton Primožič, c. kr. gimn. profesor; tajnik I. g. Ivan Luzar, revident ravnateljstva južne železnice; tajnik II. g. dr. Matija Murko, c. kr. profesor na orijentalni akademiji, Terezijanišću i t. d.; odborniki: vlč. g. dr. Fr. Sedej, c. in kr. dvorni kapelan in ravnatelj v Avgustineju, g. dr. Klement Seshun, dvorni in sodni odvetnik, g. dr. Francišek Simonič, c. k. skriptor v vseučilišni knjižnici; pregledovalci: g. dr. Vladimir Globočnik, pl. Sorodolski, c. kr. tajnik v finančnem ministerstvu, g. Josip Premern, c. kr. uradnik v ravnateljstvu pošne hranilnice, g. Žiga Sežun, c. kr. likvidator; odbornikov namestniki: g. d. Janko Pajk, c. kr. gimn. profesor, g. dr. Peter Laharnar, c. kr. podtajnik v ministerstvu notranjih zadev, g. dr. Janko Hočevnar, odvetn. kandidat; pregledovalcev namestniki: g. dr. Matej Velca, c. kr. nadkomisar v uradu pošne hranilnice, g. Anton Koželj, vzgojevalec, g. Peter Hlačar, uradnik sev. zah. železnice.

Društvu so poslednja dva meseca darovali: Prevz. prem. knez in škof lavantinski, dr. Mihael Napotnik, 10 gld.; vlč. g. Jakob Gruden, župnik v p. v Ljubljani 3 gld.; vlč. g. Vid Janžekovič, kaplan v Čadramu 1 gld. 50 kr. Iz Brežic je poslal g. Janez Munda, c. kr. okr. živinozdravnik 18 gld., katere so darovali gg.: dr. M. Schmirmaul, c. kr. okrožni zdravnik v Rajhenburgu 5 gld., Josip Sitter, c. kr. sodn. pristav v Brežicah 3 gld., Janez Munda, c. kr. okr. živinozdravnik 2 gld. 50 kr., dr. Gvidon Srebré, odvetnik 2 gld., Josip Setine, odv. konc., Andrej Levak, posestnik, J. Agreš, zas. uradnik, Lavoslav Schwentner, knjigotržec, Janez Vrabl, davkarski pristav (vsi v Brežicah po 1 gld.), g. Miroslav Hans v Krški vasi 50 kr. V Slovenski Bistrici je daroval g. dr. Urban Lemež, odvetnik 3 gld. Na Dunaju so poklonili: Věg. Vek. Spinčič, drž. poslanec i. t. d. 5 gld.; g. dr. Ivan Šusteršič, drž. poslanec i. t. d. 5 gld.; g. Jernej Andrejka, c. in kr. ritmojster Nj. veličanstva tel. straže 3 gld.; vlč. g. Francišek Jančar, msg. papežev komornik, župnik nemškega viteškega reda 5 gld.; g. Jakob Bratkovič, c. kr. profesor 3 gld.; g. dr. Jan. Lenoch, dvorni in sodni odvetnik 2 gld.; g. dr. Klem. Seshun, dvorni in sodni odvetnik 5 gld.; g. dr. M. Murko, c. kr. prof. na orijentalni akademiji i. t. d. 3 gld.; g. Fr. Pečnik, lekarničar 3 gld.; g. Leon Bouchal, bankijer 6 gld.; g. Peter Hlačar, uradnik sev. zah. železnice 3 gld.; g. Alojzij Kremžar, mag. svetnik i. t. d. 5 gld.; g. Ivan Luzar, revident ravnateljstva južne železnice 5 gld. V Gradcu pa je daroval: g. Francišek Hrašovec, c. kr. okr. sodnik v. p. 3 gld. Vsem imenovanim blagim darovalcem bodi iskrena zahvala! Nadaljne darove sprejema vlč. g. Francišek Jančar, župnik nemškega viteškega reda i. t. d. na Dunaju, I. Singerstrasse 7.

Prav toplo priporočamo slovenskim rodoljubom, da bi se v mnogem številu in z izdatnimi prispevki spominjali blagodejnega in koristnega društva, ki mnogemu slovenskemu akademiku olajšuje, kolikor more, bedo in pomaga iz gmotnih zadreg.

„Slovenski Narod“ zanesel je našo „Zoro“ se svojo štev. 292. od dne 19. dec. 1896 v gromovit „Literaren boj“. Ljubljanski strije je menil v svoji nedozorni prevzvišenosti in modrosti, da bo pač najbolje, da — prezira naše glasilo. Ali Z. se je prav toliko zmenila za njegov prejšnji molk, kakor za njegovo sedanje ohlapno čvekanje, s katerim jej patetično prerokuje ran pogin.

Le počasi strije! Bomo videli, kdo se bo zadnji smejal: ti ali Z.? Slavni strije naj nikakor ne zabi, da mu je „mene, tekkel, fares“ uže očitvidno zarisan, a naša Z. začne baš prosto gibati ude, ter razvijati svoje moči. Naj bi jo sicer zadela usoda, kakoršno jej vožči prijazni strije, manjša sramota zanjo, ko ima po izvestju „Sl. N.“ tako majhno zaslombo, nego za njeno prednico slavno „Vesno“, katere ni mogel oteti ni broj sotrudnikov niti duhovitost in požrtvovalnost „Sl. N.“.

Od „Sl. N.“ se Z. pač ni mogla nadejati objektivne kritike, to tem manj, ko je vendar v obče priznано, da „Sl. N.“ in pa objektivnost napram onim, ki so pri njem v nemilosti, sta pojma, ki se nista še z lepa srečala.

„Epiteta ornantia“, katera je blagovolil pokloniti ljubljanski strije, mu Z. visokodušno vrača, ker je prepričana, da se mu bolje podajajo, nego njej. Slavni „Sl. N.“ pač misli, da je izustil vsaj to pot kaj prida, razkoračivši se prav oblastno nad Z.; ali nam se dozdeva, da se je sl. „Sl. N.“ hudo loputnil po zobeh, kakor uže večkrat. — „Sl. N.“ pozna, kakor se vidi, podrobnosti glede Z., katerih ne poznata ni njegova „dva Daničarja“ niti „ljublanski bogoslovci“, dasi je Z. po Narodovem bistroumnem izvestju njihovo glasilo, in vendar vse to ne moti logičnega „Sl. N.“, da v isti sapi trdi, da živa duša ne pozna Z. Od kodi neki pozna potem sl. „Sl. N.“ našo Z.? Če je nikdo ne pozna, potem je tudi „Sl. N.“ ne sme in more kritikovati. „Sl. N.“ ne moremo braniti, da se kaže svetu nelogičnega. Dejstvo je pa vendar, da našo Z., ki ni prav nič „domišljava“ in tudi ne „prebedasta“, čita nad sto in trideset dijakov, neglede na ostalo občinstvo. Neobjektivna sodba nasprotnikov podvajala bo našo odločnost, in upamo vsaj, množila naklonjenost onih, ki nam uže itak niso neprijazni.

„Mladeniči Govekarjevega mišljenja“ se najbrže prav toliko zmenijo za Narodovo laskanje, kakor se Zoraši boje eventualnega „dijaškega lista“. Niti „Danica“ niti „Zora“ si niste stavili naloge, da bi koga napadali, ali napade boste vedno odbijali odločno, kakor doslej, in če bo trebalo, še odločneje.

Toliko za novo leto ljublj. strijen.

V.

Listnica uredništva.

G. V—r v H. Iskrena hvala na poslanem! Prav iznenadili ste nas. Zato smo se pa tem bolj vzradostili. Prosimo, da nam i v bodoče ostanete blagonaklonjeni. Da ste nam srčno pozdravljeni!

G. Evgenij v L. Hvala! Veselo novo leto!

Listnica upravnništva.

Večkrat smo bili jako neprijetno presenečeni, ko smo čuli od te ali one strani pritožbe glede razpošiljatve našega glasila. Krivdo imajo pošte, katere nam delajo osobito na Štajerskem, Primorskem in Koroškem veliko nepravil. Da se pride jedenkrat za vselej v okom vsem nedostatkom,ložimo pritožbo na poštno direkcijo.

„Zora“ izhaja po štirikrat na leto in stane za celo leto 80 kr., za dijake 50 kr.

Uredništvo: Valentin Levičnik, Dunaj, XVII. Palfygasse 15.

Upravnništvo: Pavel Marija Valjavec, Dunaj, V. Matzleinsdorferstr. 76. III. 31.

Odgovorni urednik: Frančišek Janković, Dunaj.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Tiskarna oo. mehtaristov, Dunaj.